

מחקרים אנתרופולוגיים במעבדות מחקר

לצד המחקרים הסוציולוגיים שעסקו בהתפתחות המדע ובארגון המדעי, החלו להתפרסם גם מחקרים אנתרופולוגיים שחקרו את המדע בתוך המעבדות עצמן. זרם מחקרי זה שנקרא מחקרי מעבדות (Laboratories Studies) שם לו למטרה להתמקד בזירה שבה נוצר המדע בניסיון לבחון מקרוב את הנעשה במעבדה ואת התהליכים המלווים את ייצור הידע המדעי. בבסיס מחקרים אלה עומדת ההנחה כי מעבדות מדעיות הן אובייקט לגיטימי למחקרים סוציולוגיים ואנתרופולוגיים וכי גם ההקשר החברתי שבו מתבצעת העשייה המדעית, חשוב להבנת העשייה המדעית והידע המדעי (Knorr-Cetina, 1981) כפי שנראה כאן, את מחקרי המעבדות אפשר למיין בהתאם למוקד המחקר שלהם.

קבוצת מחקרים בתוך זרם זה התמקדה במדענים הפועלים בתוך המעבדה ובחנה אותם כקבוצה חברתית שאותה אפשר לתאר ולנתח באמצעות מושגים סוציולוגיים כמו מבנה חברתי, סוציאליזציה (Socialization), סדר חברתי, תחרות, היררכיה ועוד. כך למשל **ז'נזן ורסטיבו (Zenzen & Restivo, 1982)** מצביעים על תהליכי הסוציאליזציה שעוברים מדענים במעבדה לכימיה. במחקרם הם מראים כי השיקולים בבחירת נושא המחקר של המדענים, דרך ההתמודדות עם בעיות מחקריות ופרסום המחקר אינם מנותקים לגמרי מההקשר החברתי שבו הם מתקיימים והאנתרופולוג שחוקר את הזירה המדעית הזו, צריך לקחת בחשבון גם את ההיבטים חברתיים שמתרחשים במעבדה.

עבודה נוספת שעמדה על תהליכי הסוציאליזציה במעבדה המדעית היא עבודתם של **דלמונט ואטקינסון (Delamont & Atkinson, 2001)** זוהי עבודה אתנוגרפית שנערכה בשלוש מעבדות שונות: מעבדה לביוכימיה, מעבדה למדעי כדור הארץ ומעבדה לגאוגרפיה פיזית. המחקר בוחן מקרוב את תהליכי הסוציאליזציה לתפקיד המדען שעוברים תלמידי מחקר במעבדות אלה. נראה כי במהלך השהות במעבדה הם לומדים על תהליכי הניסויים שמתבצעים במעבדות ועל המיומנויות הנדרשות במהלכם וגם על התפיסות שמלוות את עריכת הניסוי.

מחקרי מעבדות אחרים עסקו בהבניית הידע המדעי. הנחת היסוד של מחקרים אלה היא שהידע המדעי אינו אובייקטיבי וכי הוא נוצר תוך כדי תהליכים חברתיים שונים המתרחשים במעבדה. קבוצה זו בתוך מחקרי המעבדות טוענת כי למעשה המתרחש בתוך המעבדה עשוי להסביר את תוצרי הידע המופקים ממנה. בהתאם התייחסו מחקרים אלה להבניה של מושגים מופשטים שהם חלק מהשיח המדעי, מושגים כמו עובדות מדעיות, מציאות השערות ועוד. כך למשל מראים **לאטור וולגאר (Latour & Woolgar, 1979)** במחקרם החלוצי, כי העובדה המדעית במעבדה לביוכימיה שאותה חקרו היא תוצר של הבנייה חברתית וקשורה גם לשיחות המתנהלות בין המדענים, לשיקולים כלכליים ואפילו לקריירות הפרטיות שלהם.

בדומה לקבוצה האחרונה שראתה במעבדה זירה של תהליכי הבניה, קבוצת מחקרים נוספת בתוך זרם זה של מחקרי מעבדות עסקה בהבניה של האובייקט המדעי. קבוצה זו בחנה את תהליכי ההבניה של אובייקטים שונים המשמשים את המדענים במהלך עבודתם המדעית במעבדה, בין אלה אפשר להצביע על מחקרו של **לינץ (Lynch, 1988)** שמתאר מחקר אתנוגרפי במעבדה של מדעי המוח בשנים 1975-1977. המדענים שנצפו בעבודה זו עבדו בעיקר עם חולדות ורוב הפעילות הרוטينية שלהם והדיונים עסקו בחולדות אלה. המחקר התמקד בתהליכי ההבניה של החולדות והשינוי ביחס אליהן מ"חיה טבעית" ל"חיה אנליטית".

עבודה זו כחלק מהזרם של מחקרי מעבדות, מבוססת על מחקר אתנוגרפי שנערך במעבדה נוירוביולוגית שבה עוסקים המדענים ברכיכה ימית בשם אפליזיה (Aplysia). העבודה מבקשת לעמוד על תהליכי ההבניה של האובייקט המדעי הזה בתוך המעבדה, בניסיון לקשור תהליכים אלה להבניית הידע המדעי שנוצר במעבדה זו. ההנחה העומדת בבסיס העבודה היא כי במהלך העבודה המדעית עוסקים המדענים במעבדה זו בהבניית האובייקט המדעי באופנים שונים על מנת לכוון את הידע המופק מהניסויים במעבדה.